

עין משפט

נר מצוה

כר א מיי פֿי"א מהל' תפלה ה' י' סמוג עשין יט טוֹש"ע א"ח ס' קננ ס"ט:
כה ב מיי פֿ"ג מהל' ק"ש ה' ז טוֹש"ע א"ח ס' עט:
כו ג מיי פֿ"ד מהל' תפלה הלכה יד סמוג עשין יט טוֹש"ע א"ח סימן כז סעיף ת:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה לִבית המים (לכבידה אי נמיו). תל"מ:

תורה אור השלם

(א) פֿרָב עִם בִּרְכַת מִלֶּךְ וּבְאֶפֶס פֿאַם מִחַתַּת קְזוֹן: [משל יד, כח]

רבינו חננאל

לן מר כו' ער בוד"א שאין שם חבר עיר אבל יש חבר עיר נתנן לחבר עיר. כ"ש דעניי וידכו נמי עלי סמיכי: מתני' אין מוכרין של רבים ליחיד כו' אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי. פירוש בית הכנסת דיחיד אימתי [שירצה] יחזירוהו דברי ר"מ. ואקשין עלה ולר"מ היכי דיידי בה והלא רבית הוא. ואוקמה ר' יוחנן ר"מ בשיטת רבי יהודה אמרה דתניא הרי שהיה נושה בחברו מנה ועשה לו שדהו מכר כו'. צד אחד ברבית. פירוש אם תהיה הלואה שתם בשלש וכיוצא בה הרי זו רבית גמורה משני צדדין גבי מלוה וגבי לזה ושניהן עוברין אבל העושה שדהו מכר על תנאי גבי לוקח הוי רבית דאי מייית זוויה מהדר ליה בעל כורחיה אבל גבי מוכר לא הוי דאי בעי לא מהדר ליה לעולם ולא אתי לירי איסור רבית ואפילו מהדר ליה לא הוי רבית אלא כשיחזיר ומן מוכח מהשתא שיחזיר ושמא לא יחזיר לעולם. וסבר לה ר' מאיר כו' יהודה דתניא צד אחד ברבית מותר. רבא אמר כולי עלמא צד אחד ברבית אסור והכא ברבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו ת"ק סבר רבית אפילו על מנת להחזירו כשיביא לו מעותיו אסור. ור' יהודה סבר כיון דבעידנא דמייית ליה מעותיו מהדר ליה מאי דאכל מן הפירות שר דלאו רבית דאסור תורה הוא: פיסקא וחכ"א מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מר' דברים למרחץ לבורסקי לבית הטבילה אמר לבית המים. שמראל מותר להשתין בתוך ד' אמות של תפלה והני מילי כגון בית או דרך וכיוצא בהן דלא קביעא קדושתיהו (ב) כגון בית הכנסת לא. ואסיקנא המתפלל מרחיק ד' אמות מהן דתנן כמה ירחיק מהן ומן הצואה ד' אמות. וכן המשתין צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות ואח"כ יתפלל משום ניצוצות. וכן המתפלל צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות וישתין שכל הילוך ד' אמות תפלה סדורה בפיו ורחושי מרחשי שפוותיה. שאלו אלו כולן במה שהאריכו ימים כו' ער מתניתין ופשוטות הן:

כז: בני העיר פרק רביעי מגילה

רבי יהודה סבר צד אחד ברבית מותר. קשה מאי שגא מלוה סאה צסאה דלמר צלחיהו נשך (צ"מ דף סג. ושם) דלסור משום דליכא זד אחד צרצית דשמא תייקר התצוזה ויש לומר דשאי הכא דלא הוי דרך הלואה אלא צתורת מכר אחא לדיה ואכתי קשה מאי שגא ממשכן לו צית משכן לו שדה דלמר התם (דף סה:)‏ דלפי' למר ליה לכשתרצה למוכרם לא תמכרם אלא לי צדמים הללו ואכל פירות^[א] (יותר ממה שהלוה) חסור ולמר רב הונא צריה דר' יהושע דלא כר' יהודה דלי כר' יהודה האמר זד אחד צרצית מותר והכא ליכא כי אס זד אחד צרצית דשמא לא ימכרם וגם הוי הלואה מדקלמר משכן ואפילו הכי שרי רבי יהודה וי"ל דאכתי לא דמי כלל להלואת סאה צסאה דהתם ליכא זד מכר כלל אצל הכא וגצי משכן ליכא זד אחד מכר:

רבא אמר רבית על מנת להחזיר איכא בינייהו. ולרבי מאיר דמתני' סבירא ליה שהיו מתנין להחזיר שכירות צית הכנסת כשחזרו^[ב] וצחקי שרו כר' יהודה^[א]:

לא השתתני בתוך ד' אמות של תפלה. ואפילו היכא שיש היתר גמור כגון ששהה כדי הילוך ד' אמות:

ולא בניתי שם לחבירי. אפילו כינוי דלא הוי גנאי והא דלמרנין (צ"מ דף נח:)‏ דהמכנה שם לחצירו אין לו חלק לעולם הצא היינו צמינו של פגם משפחה:
הניחה לו ג' (אלפים^[א]) גרבי יין. כדלמרנין הזהיר צקידוש היום זוכה וממלאים לו גרבי יין (שבת דף כג:):

שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים בו.

קשה דלדרצה^[א] היה צוכות שהיה שונה לתלמיד אחד ארצע מאות זימני ונפק צת קול (ו) ולמר נאה לין דליחי כולי דריה לעלמא דלחי או דליחי ד' מנא שנין למר הקצ"ה יהצו ליה הא והא (עירובין דף מד:)‏ וי"ל דמעיקרא לא ידע קן עד לנסוף שראה שחיה כל כך^[א]:

כי

יתני ישהה בשלמא משתין ישהה כדי הילוך ד"א משום ניצוצות אלא מתפלל ישהה כדי הילוך ד"א ל"ל אמר רב אשי שכל ד"א תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה:**ז**לפ"ן סימן: שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד"א של תפלה ולא בניתי שם לחבירי ולא ביטלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פעם אחת^[א] מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום תנא כשמתה (ו) הניחה לו ג' מאות גרבי יין כשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי האי א"ל לא הוה לי (ב) קידושא ומשכנתיה להמיינאי ואתאי ביה קידושא א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה גנא אפוריא אתיין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי (ג) ברכתך^[א] וכן למר ^א שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לב"ה ולא פסעתי על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי"י בלא ברכה שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להם ^א מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא

חבר עיר. תלמיד חכם המתעסק צלרכי לצור: **ליכא** קדושה. שאין אומרים דצר שצקדושה פחות מעשרה^[א]: ורבנן. אמרי אי ליכא למיחש צין רב למעט הכא נמי ליכא למיחש משום צרוצ עם הדרת מלך ולא משכחת מכירה צצית הכנסת אלא לא חיישינן דכיון דשקיל דמי ומעלי להו צקדושה מעולה כל דצעי לוקח עציז חוץ מד' דצרים כדקתני סיפא: **מתני'** **אלא** על תנאי. ואפילו מרצס לרצס חסר ר' מאיר מכירת חלוטין דרך ציון הוא כלומר אין צעינו לכלוס^[א]:

וחכמים אומרים וכו' מוכר עולם. (ג) ליחיד ולכל תשמיש חוץ מד' דצרים: **לבית המים**. ואו לכצסה אי נמי לבית מי רגלים: **גמ'** בד' אמות של תפלה. לאחר זמן: קדשתניהו לכולהו שבילי דנהרדעא. שאין לן ד"א צהן שלא התפללו צהן עוצרי דרכים: **תני** ישהה. כדי הילוך ארצע אמות: משום ניצוצות. שלא יענפו צגדיו צנילוות צצאמתו: במה הארכת ימים. צלחיה זכות: כפה. לעיף: **אסר ריתא**. (ד) מין גמי: דתיטום בשיראי.^[א] סתום ומכוסה צמעילין סתמוס פלשתיס תרגומו טמונין פלשתאי (צרלשית כו): **איכלל**. כשנכנס לחופה: **[שלחן]**. היו פושטות צגדיהן: **ובן למר**. אף אמה תהא מצורך לךך^א שמא היה עת רצון ותתקיים אף צי: **קפנדריא**. מקלר הילוכו דרך צית הכנסת^[א]: **ולא פסעתי על ראשי עם** קודש. כשהיו התלמידין^[א] צצית המדרש על גצי קרקע ההולך על גצי מסיצתן לישצ למקומו^[א] נראה כפוסע על ראשי העם: **ולא נשאתי (ה) כפי**. לדוכן לצרכת כהנים לפי שהכהנים נריכין לצרך צרוך אמה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו (צמלותיו ולונו) צקדושמו של אהרן צמסכת סוטה (דף לט:): מתנותיה

אר"י אמר שמואל מותר לאדם להשתין מים בתוך ד' אמות של תפלה אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא ר' יהודה אומר מוכרין אותה לשום חצר ולוקח מה שירצה יעשה ואפילו רבנן לא קאמרי אלא בית הכנסת דקביע קדושתיה אבל ד"א דלא קביע קדושתיהו לא תני תנא קמיה דרב נחמן המתפלל מרחיק ד"א ומשתין והמשתין מרחיק ד"א ומתפלל א"ל בשלמא המשתין מרחיק ד"א ומתפלל תנינא ^א ^ב כמה ירחיק מהן ומן הצואה ד"א אלא המתפלל מרחיק ד"א ומשתין למה לי אי הכי קדשתניהו לכולהו שבילי דנהרדעא **י**תני ישהה בשלמא משתין ישהה כדי הילוך ד"א ל"ל אמר רב אשי שכל ד"א תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה:**ז**לפ"ן סימן: שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד"א של תפלה ולא בניתי שם לחבירי ולא ביטלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פעם אחת^[א] מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום תנא כשמתה (ו) הניחה לו ג' מאות גרבי יין כשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי האי א"ל לא הוה לי (ב) קידושא ומשכנתיה להמיינאי ואתאי ביה קידושא א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה גנא אפוריא אתיין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי (ג) ברכתך^[א] וכן למר ^א שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי"י בלא ברכה שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להם ^א מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא

ה"ג אסור הואיל ומעיקרא צתורת הלואה אחא לדיה. והכא רבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו. ור' יהודה (דקלמר) [דקשרין] צחקי עסקינן שהתנו מתמילה שאס יגאלנה המוכר צמוך שלס יחזיר לו הלוקח הדמים מפירות שאכל ושם ע"ש. דרבי יהודה גופיה לא שרי אלא על מנת להחזיר שאס לא יהא מכר יחזיר לו פירות שאכל ואפילו הכי אסר ח"ק דנצעת אכילה קאכיל רצית ועצדיה לאיסור [ב"מ שם]. כמה ירחיק מהן. ממי רגלים [ברכות כב:]. מרחשן שפוותיה. שפוחיות נעות [נציפ סנהדרין צ:]. במה הארכת ימים. אחי זכות צידך שהארכת ימים. קפנדריא. לקלר לרכו דרך צחקי"ז ליכנס צפתת זה וללאס כנגדו ולשון קפנדריא מפרש צברכות (סג:) אלמקיפנא אלרי איעול צהא עד שאני מקיף צביז השורות הללו אכנס צזה ואקלר דרכי ודרי שורות צחים. ולא פסעתי על ראשי עם קדוש. שהיו יושצים התלמידין צצית המדרש על גצי קרקע והמהלך צנייס כשהן יושצין ונכנס לישצ צמקומו מרחצי פסיעותיו צצל כרתו והוא לשון מפסע [ואזיל] ונראה כמפסע על ראשיהס לפיך נריך להקדים או ישצ לו מצמוך. ולא נשאתי כפי. לצרך שכהן היה [סוטה לט:].

[א] תיבות "ואכל פירות" אינם מובנים, עיין בב"מ שם [ב] צ"ל במקומו (ממ"ז), וכ"ה ברש"י שבע"י: [ג] תיבות "ואכל" פירות והקיפו תיבות "יותר במה שהלוה": [ד] צ"ל בשיחורו (באה"מ): [ה] צ"ל מאות] (גליון): [ו] צ"ל דהרי"ן (גליון):

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [צ"מ סג. סה:], (ב) צ"מ ד' סג. ערכין דף לא. וע"ש פרש"י ומוס', (ג) [שבת כט: ושם נסמן], (ד) צרכות דף כג:, (ה) סוטה דף לט., (ו) [סוכה כח.], (ז) לעיל כג:, (ח) לקמן כט., (ט) [וע"ע מוס' עירובין מד: תרלו עוד צאופן אחר].

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל לא הוה לי חמרא לקידושא וכו' ואחאי ציה יין קידושא: (ב) שם כי ברכתיו וכן למר. כ"צ אע"פ דלא היה שום ריוח לרב הונא צהא דהוו שדיין מנייהו עליה אפי"ה איקפד רב דשמא היה עת רצון ונדלידה הוה הדצר מלה ומתקיים דהיה מגיע לעושר גדול: (ג) רש"י ד"ה ומכ"א וכו' ממכר עולם ואפילו ליחיד: (ד) ד"ה אסר ריתא חגור עשב מין גמי: (ה) ד"ה ולא נשאתי את כפי לדוכן לברך ברכת כהנים בלא ברכה לפי שהכהנים: (ו) תוס' ד"ה שאלו וכו' צת קול ואמרה ליה גיחא לך דליחי ליה וכוליה דריך לעלמא דלחי או דליסופי לך חיי ד' מנא שנין אמר דניוכו אנא ודראי לעלמא דאתי למר הקצ"ה יהצו: (ז) [מנח"י גמ' כשמתה היא הניחה כל"י]:

ליקוטי רש"י

צד אחד ברבית מותר. רצית שאינה על ידי הלואה אלא על ידי מכר ופעמים צנאה על ידי רצית. ועשה לו שדהו מכר. אס אין אני נותן לך מכאן עד יום פלוני הרי השדה שלך [ב"מ גט]. שמשכן לו שדה על אותו מנה וכתב לו אס לא אתן לך מנה מיען ועד שלש שנים הרי היא שלך [ערכין לא.]. בזמן שמוכר אוכצ פירות. צמוך הומן מותר [ב"מ שם]. כל אותן שנים מותר [ערכין שם]. לוקח אוכצ פירות אסור. שמא לא יצא לירי מוכר שחזיר לו מעותיו וממלא צנהלואה היו אצלו וזה אוכל פירות צרצית [ב"מ שם]. שמא יגאלנה צמוך שלס וממלא שאכלס צרצית [ערכין שם]. משם ראיה. צממיה [סוכה כח.]. מאי בינייהו. צמאי קמיפגיו. צד אחד ברבית. כי הא' גוונא שמא יצא לירי רצית שמא לא יצא זד הפדייה צא לירי רצית המכר איו צא לירי רצית [ב"מ שם]. דרצית הצאה ע"י מכר קרי זד אחד משום דאין צא לירי רצית משני צדדין. שאס יגאלנה יהא רצית ואס לאו לא יהא רצית [ערכין שם]. דכ"ע צד אחד ברבית. כי

[א] תיבות "ואכל פירות" אינם מובנים, עיין בב"מ שם [ב] צ"ל במקומו (ממ"ז), וכ"ה ברש"י שבע"י: [ג] תיבות "ואכל" פירות והקיפו תיבות "יותר במה שהלוה": [ד] צ"ל בשיחורו (באה"מ): [ה] צ"ל מאות] (גליון): [ו] צ"ל דהרי"ן (גליון):